

OBSAH

	ČESKÉ POLITICKÉ STRANY A ČEKÁNÍ NA ZELENÝ SEN	3
	NEZÁVISLÁ A EFEKTIVNÍ VEŘEJNÁ SPRÁVA	6
	ZELENÁ EKONOMIKA, MODERNÍ ENERGETIKA	8
	GLOBÁLNÍ ZMĚNY KLIMATU - SNIŽOVÁNÍ EXHALACÍ A ADAPTAČE	11
	KVALITNÍ A ŠETRNÁ DOPRAVA	12
	MÉNĚ ODPADU, KVALITNĚJŠÍ RECYKLAČNÍ SLUŽBY	15
	ČISTĚJŠÍ PROSTŘEDÍ PRO NAŠE LEPŠÍ ZDRAVÍ	17
	ZEMĚDĚLSTVÍ PRO ZDRAVÉ POTRAVINY A VENKOV	18
	ZDRAVÉ A ODOLNÉ LESY	23
	KRAJINA PRO KAŽDÉHO	25
	OCHRANA VZÁCNÉ ČESKÉ PŘÍRODY A BIODIVERZITY	27
	ŠETRNÁ TĚŽBA NEROSTNÝCH SUROVIN	29
	OTEVŘENÁ VĚDA A VÝZKUM	30

Připravila asociace ekologických organizací Zelený kruh
Praha, leden 2010

ČESKÉ POLITICKÉ STRANY A ČEKÁNÍ NA ZELENÝ SEN

V květnu 2010 nás opět čekají parlamentní volby. Dochází k nim v situaci, kdy je více než dříve patrná programová vyprázdňenost české politiky. To však neznamená, že bychom na programové požadavky směřem k politickým stranám měli rezignovat. Naopak, politikům je potřeba poptávku po kvalitním, nepovrchním a odpovědném programu tím spíše připomínat.

Jak potvrzují průzkumy veřejného mínění, voliče i v době hospodářské krize výrazně zajímají ekologická témata. Od politiků lidé očekávají, že v zájmu zajištění vysoké kvality našeho života budou usilovat především o uskutečnění tzv. win-win strategií – tedy takových strategií, které budou znamenat přínos nejen pro ekonomiku a zaměstnanost, ale i pro životní prostředí. Ekologická opatření představují důležitý prvek modernizace ekonomiky. České hospodářství je dodnes založeno převážně na zastaralých provozech a těžkopádných odvětvích. Plýtvání energií a surovinami zvyšuje náklady a vedle toho, že ničí naše životní prostředí, poškozují také konkurenceschopnost našich podniků. Domácímu průmyslu ujíždí vlak moderních čistých technologií, které vytvářejí nová pracovní místa. Příklady dobrých řešení přitom existují. Strany se mohou inspirovat řadou úspěšných zákonů a dalších opatření, realizovaných v celé řadě evropských států.

Ekologické kapitoly volebních programů pro nadcházející volby se musí zaměřit na řešení každodenních problémů všech občanů, jejich prioritou musí být služba veřejnosti: ochrana zdraví před znečištěním a toxickými látkami, obce i volná krajina příjemná k životu, péče o společné přírodní dědictví, zajištění kvalitní zemědělské produkce, fungující recyklační služby. Současná ekonomická krize je příležitostí k tomu, aby se ve veřejném politickém životě přestala ignorovat potřeba uplatňovat principy dobrého správcovství a hospodaření.

Dokument, který právě držíte v ruce, všechny tyto skutečnosti reflektuje. České ekologické organizace v něm představují stručný přehled konkrétních cílů a závazků z celkem dvanácti důležitých oblastí, které by se podle jejich názoru měly promítnout do předvolební komunikace politických stran s občany a především následně do konkrétních kroků v Parlamentu.

České veřejné mínění a ekologická témata

Ekologická témata stále zůstávají prioritou pouze pro menšinu politiků a politických stran. Jejich postoj je však jen těžko pochopitelný, a to z mnoha různých důvodů. Jedním z nich je i to, že ekologická problematika je velmi podstatná pro ty, jejichž názory obyčejně politiky před volbami hodně zajímají – pro voliče. Soudě podle sociologických výzkumů mají lidé na ekologická témata dlouhodobě konzistentní názory. Chtějí účinná opatření a žádají po politicích, aby toto téma brali vážně. Není divu. Řada rozhodnutí v této oblasti má dopady na každodenní život českých domácností, na naše zdraví či prostředí, kde trávíme svůj čas.

Žít ve zdravém životním prostředí je důležité pro devadesát pět lidí ze sta. Srovnatelnou důležitost přiřkládají lidé již jen svému zdraví, spokojené rodině, přátelům a zajímavé práci¹. Ochrana životního prostředí je osobně důležitá dokonce pro 98 procent obyvatel České republiky². Za jeden z celosvětově nejvýznamnějších problémů současnosti považuje drtivá většina obyvatel České republiky globální změny klimatu. S názorem, že změny podnebí nejsou vážným problémem, souhlasí naopak pouze 6 procent obyvatel České republiky. Téměř tři čtvrtiny občanů se domnívají, že by česká vláda měla postupovat v oblasti boje s klimatickými změnami razantněji než doposud³.

Podle názoru více než tří čtvrtin české veřejnosti bychom měli při hodnocení pokroku naší společnosti přihlížet nejen k ekonomickým, ale také k sociálním a ekologickým ukazatelům. Při konfliktu ekonomických a environmentálních zájmů by 57 procent Čechů a Češek upřednostnilo zájmy ochrany přírody. Opačně by se rozhodla jen čtvrtina z nás⁴. Co je však ještě podstatnější, lidé si dobře uvědomují, že ve skutečnosti toto zdánlivé dilema - ekologické vs. ekonomické zájmy - vlastně neexistuje. Téměř sedmdesát procent obyvatel České republiky vnímá opatření zaměřená na ochranu přírody jako příležitost, motivaci směrem k inovacím, nikoliv jako překážku ekonomického růstu (takto je hodnotí pouhých patnáct procent populace). Tři čtvrtiny lidí

také věří, že veřejné investice do ekologicky šetrné produkce se vyplatí, byť by tyto produkty byly dražší⁵.

Co nejmíc trápí životní prostředí České republiky?

Prostředí, ve kterém žijeme, se za posledních dvacet let hodně zlepšilo: dýchá se nám daleko lépe, zlepšila se výrazně kvalita našich vod. Na druhé straně však vidíme, že naše hospodářství zůstává ve srovnání se starými zeměmi EU extrémně energeticky a materiálově náročné. Každoročně stoupá produkce odpadů, vysoký podíl komunálního odpadu končí nadále na skládkách - z hlediska množství odpadů, které skončí na skládkách nebo ve spalovnách, patříme dokonce k nejhorším v Evropě. Recyklujeme jen 20 procent komunálního odpadu. Přesto, že se kvalita ovzduší v roce 2007 díky příznivým meteorologickým podmínkám meziročně zlepšila, na území s jeho zhoršenou kvalitou žije nadále celá třetina obyvatel. Na většině území České republiky jsou překračovány imisní limity pro přízemní ozon. Emise skleníkových plynů po strmém poklesu z raných 90. let již dále neklesají, v posledních letech dokonce znamenaly mírný nárůst. Na špatné kvalitě ovzduší se rok od roku více a více podepisuje sektor dopravy. Všechny tyto jevy představují riziko pro lidské zdraví i pro ekosystémy⁶.

1 NEZÁVISLÁ A EFEKTIVNÍ VEŘEJNÁ SPRÁVA

Hlavním stavebním pilířem ekologických zákonů jsou občanská práva. Každý obyvatel České republiky má právo účastnit se rozhodování o tom, jak bude vypadat jeho okolí. Každý musí mít možnost dozvědět se z veřejného registru, jaké škodlivé látky vypouští do vzduchu továrna za jeho domem. Místní lidé musí mít právo vyjádřit se k novému kamenolomu, skládce odpadků nebo jiné plánované stavbě za svou obcí, stejně jako ke kácení stromů ve své ulici. Efektivní a smysluplné zapojení veřejnosti do rozhodování je schopna zajistit pouze otevřená a transparentní veřejná správa. Pouze taková je také schopna garantovat efektivní využívání veřejných zdrojů.

Vedle práva na účast na rozhodování musí mít každý obyvatel také možnost účinně hájit své právo na příznivé životní prostředí u nezávislého soudu. Obě tato práva – právo účastnit se řízení, ve kterých se jedná o našem životním prostředí a právo na účinný, včasný a nestranný soudní přezkum takových rozhodnutí – garantují občanům České republiky Listina základních práv a svobod i další mezinárodní smlouvy, k nimž Česká republika přistoupila. Současná praxe v České republice je bohužel s těmito dokumenty často v rozporu. Nedostatečná vymahatelnost práva je podle celé řady subjektů, včetně politické reprezentace, dokonce jedním z hlavních celospolečenských problémů České republiky.

cíle:

Uvést právní řád do souladu s Listinou základních práv a svobod a mezinárodními smlouvami (zejména Aarhuskou úmluvou), a to především prostřednictvím realizace následujících kroků:

- ▶▶ **Zlepšit efektivitu soudní ochrany a vymahatelnost práva**, a to nejen v oblasti ochrany životního prostředí, především prostřednictvím posilování procesních práv veřejnosti a snadnější dostupnosti tzv. předběžných opatření (odkladného účinku žalob).
 - ▶▶ Umožnit **přímý přezkum výstupů tzv. řízení EIA**. Tedy jak stanovisek, tak závěrů zjišťovacího řízení procesu posuzování vlivů záměrů na životní prostředí.
 - ▶▶ **Zefektivnit účast veřejnosti při posuzování vlivů strategií a koncepcí** na životní prostředí, tzv. SEA, a pořizování územních plánů.
 - ▶▶ **Posílit práva obcí v atomovém a horním zákoně** tak, aby těžební společnosti nemohly otevírat doly a velkolomy proti vůli postižených lidí, a aby obce mohly ovlivnit, zda na jejich území bude umístěno jaderné zařízení či úložiště jaderného odpadu.
 - ▶▶ **Posílit odpovědnost úřadů a úředníků za nezákonná rozhodnutí**, a to nejen v oblasti životního prostředí (přísnější a konkrétnější sankce za nezákonná rozhodnutí a nesprávné úřední postupy).
 - ▶▶ **Zvýšit nezávislost výkonu státní správy** na úrovni obcí a krajů, a to nejen v oblasti životního prostředí.
 - ▶▶ V zájmu zpřehlednění fungování nevládního sektoru zřídit **veřejný rejstřík občanských sdružení**.
-

2 ZELENÁ EKONOMIKA, MODERNÍ ENERGETIKA

Čisté technologie a zelená odvětví patří mezi nejperspektivnější obory. Ekonomická a ekologická efektivita nestojí proti sobě. Naopak. Jak si uvědomuje naprostá většina českých občanů, jdou ruku v ruce. Ekologická řešení zvyšují konkurenceschopnost domácího průmyslu, snižují náklady na energii či suroviny, podporují inovace. Obnovitelné zdroje energie, kvalitní veřejná doprava, zateplování budov, ekologické zemědělství, recyklace odpadu a další oblasti mohou přinést desetitisíce nových pracovních míst, a to často v hospodářsky slabých regionech.

Sektor energetiky je v České republice nadále velmi zastaralý. Opírá se stále především o uhelné a jaderné elektrárny. Výrobu elektřiny přitom fakticky kontroluje jedna jediná společnost – to vše na úkor moderních technologií. Moderní, čistou a udržitelnou energetiku je přitom třeba vybudovat především na potenciálu energetické efektivity, obnovitelných zdrojů elektřiny i tepla, decentralizovaného systému, konkurence a liberalizace.

Značně neefektivní zůstává nadále také česká ekonomika. Přes pozitivní vývoj přetrvává vyšší energetická a materiálová náročnost průmyslu, která zpomaluje tempo snižování dopadů na životní prostředí. V některých odvětvích dochází dokonce ke stagnaci nebo i k dílčímu zhoršení stavu⁷. Doplácíme na to jak vysokým znečištěním, tak i nízkou konkurenceschopností.

Na celkové spotřebě energie se přitom sektor průmyslu podílí velmi významným způsobem - spotřebovává téměř čtyřicet procent konečné spotřeby energie v České republice⁸. I přes pozitivní vývoj z posledních let je z absolutního hlediska náročnost zpracovatelského průmyslu stále téměř trojnásobná ve srovnání s průměrem EU-15, energeticky náročnější zpracovatelský průmysl než Česká republika má jen Bulharsko, Rumunsko a Slovensko⁹. Pokud máme tento nepříznivý stav změnit, musí stát průmysl motivovat k větším investicím do ekologických sektorů. Možnosti tu totiž určité jsou. Český průmysl může podle studie o. s. Ekowatt už se současnými technologiemi rozumně vylepšit energetickou efektivnost téměř o čtvrtinu. To v celkovém objemu odpovídá např. produkci dvou atomových elektráren v Dukovanech¹⁰.

Dalších třicet sedm procent naší spotřeby energie, hlavně velké množství uhlí a plynu, pohltí domácnosti, školy, nemocnice, obchody, kanceláře a jiné budovy. Lepší izolace a další opatření v těchto budovách by měla enormní přínos – dostupná opatření by postupně snížila energetickou náročnost budov asi o šedesát procent. Taková úspora představuje např. cca sedmdesát procent dovozu zemního plynu z Ruska¹¹.

Zásadní vliv na podobu hospodářství má daňový systém. Ovlivňuje chování podniků i spotřebitelů. Vláda v minulém volebním období zahájila tzv. ekologickou daňovou reformu. Ta spočívá ve snížení zdanění práce – například odvodů na sociální a zdravotní pojištění – s tím, že rozdíl je uhrazen vyšší daní ze znečištění nebo čerpání přírodních zdrojů. Má trojí přínos. Za prvé zlevní pracovní místa, takže se firmám vyplatí zaměstnávat více lidí. Za druhé motivuje k nižšímu znečišťování. Za třetí podpoří efektivnější technologie, a tak pomůže konkurenceschopnosti domácího průmyslu. S reformou se už začalo, zatím však zůstalo pouze u tzv. nulové fáze. Nová vláda musí v ekologické daňové reformě bezpodmínečně pokročit dál.

cíle:

- ▶ **Podpořit soukromé investice do čistých technologií, veřejné zdroje** investovat primárně do zvyšování **energetické efektivity, decentralizace zdrojů** a tzv. **chytrých sítí**. Konkrétní objem prostředků z konkrétních veřejných zdrojů investovat do konkrétních opatření, například zateplování budov.
- ▶ Přijmout takovou **energetickou koncepci**, která zajistí **přeměnu české energetiky v moderní, čistou a bezpečnou**, tedy založenou na energetických úsporách, efektivitě, obnovitelných zdrojích energie, se snižující se závislostí na fosilních

a jaderných palivech. **Nedílnou součástí této koncepce je odstoupení od jaderné energetiky.**

- ▶▶ Pokračovat ve fiskálně neutrální **ekologické daňové reformě**, která sníží znečištění a čerpání přírodních zdrojů, podpoří efektivní průmysl a vytvoří nová pracovní místa.
 - ▶▶ **Zrušit staré dobývací prostory** pod obcemi v Podkrušnohoří, které jsou před rozšiřováním uhelných dolů chráněny tzv. územními ekologickými limity, a garantovat jim tak trvalou ochranu před likvidací spojenou s těžbou uhlí.
 - ▶▶ Zavést **plnou odpovědnost provozovatelů jaderných zařízení** za škody vzniklé při případné jaderné havárii. V současné chvíli je odpovědnost provozovatelů jaderných reaktorů omezena na osm miliard korun. Evropská agentura pro životní prostředí však odhadla, že škody při těžké jaderné havárii by činily v přepočtu minimálně 2000 miliard korun.
 - ▶▶ Připravit **zákon na podporu výroby tepla z obnovitelných zdrojů energie**, na jehož základě bude výrobce dostávat za teplo vyrobené z obnovitelných zdrojů po určité dobu garantovaný příplatek v určité výši. Takový zákon umožní lépe využít potenciál obnovitelných zdrojů energie, pomůže snižovat emise a vytvoří nová pracovní místa v progresivním oboru.
 - ▶▶ Realizovat **povinný nákup emisních povolenek** ze strany energetických společností již od roku 2013, kdy bude tento systém spuštěn a zajistit tak desítky miliard korun na radikální zvýšení nezávislosti na dovozu energie.
 - ▶▶ V případě distribuce části emisních povolenek energetickým firmám zdarma, zavést povinnost použít při obnově elektráren tzv. **nejlepší dostupné technologie pro nové zdroje**.
 - ▶▶ Zavést povinnost pro developery budovat od roku 2012 **pouze nízkoenergetické domy**.
-

GLOBALNÍ ZMĚNY KLIMATU - SNIŽOVÁNÍ EXHALACÍ A ADAPTACE

3

Česká republika patří s 12 tunami na obyvatele a rok mezi evropské rekordmany v exhalacích oxidu uhličitého a dokonce do druhé pětice v žebříčku nejhorších průmyslových států světa¹². Příčinou vysokého českého znečištění jsou hlavně uhelné elektrárny, hutě či chemičky, přibývající auta a kamiony a plýtvání energií v průmyslu. Řešení vyžaduje hlavně účinná legislativní opatření. Lepší pravidla podpoří také investice do moderních čistých technologií či paliv nebo do vyšší energetické efektivity.

Kromě radikálního snižování množství emisí je potřeba na postupující změnu klimatu reagovat také zavedením vhodných a účinných adaptačních opatření, která negativní dopady změn klimatu zmírní. České strategické dokumenty, např. Politika územního rozvoje, Plány oblastí povodí či Národní lesnický program prozatím nedávají adaptačním opatřením dostatečný prostor. Nečiní to ani navazující legislativa.

cíle:

- ▶ Přijmout nový zákon, který stanoví konkrétní tempo, jakým bude Česká republika v příštích čtyřiceti letech **omezovat exhalace oxidu uhličitého: o 2 procenta ročně**. Zákon rozhybe investice do moderních, zelených řešení: zateplování domů nebo čisté energie, pohodlné veřejné dopravy, místních potravin či snadné recyklace.
- ▶ Dokončit „**Strategii přizpůsobení změně klimatu v podmínkách ČR**“ a **aplikovat** ji do energetických, vodohospodářských, lesnických, zemědělských a územně plánovacích strategií a legislativ.

4 KVALITNÍ A ŠETRNÁ DOPRAVA

Doprava patří mezi rychle rostoucí zdroje znečištění. Počet osobních a užitkových vozů na českých silnicích se v letech 1990 - 2008 zdvojnásobil¹³. V řadě velkých měst jsou pravidelně překračovány hygienické limity. Odhaduje se, že asi 7 - 10 procent onemocnění dýchacích cest způsobuje znečištění ovzduší¹⁴. Podle státního Centra dopravního výzkumu činí škody z nákladní automobilové dopravy činí asi 55 miliard korun ročně¹⁵.

Méně kamionů na silnicích, více nákladní dopravy na železnici

Nákladní vozy jsou příčinou 59 procent exhalací oxidů dusíku a 58 procent zdraví škodlivých mikročástic prachu na českých silnicích¹⁶. Státní fond dopravní infrastruktury přitom dává ze svého rozpočtu na dálnice a silnice jednu tolik prostředků než do železnic¹⁷.

Česká republika je významnou tranzitní zemí. Má zároveň nedokonalý systém mýtného, který se vztahuje pouze na dálnice a několik úseků silnic první třídy a na nákladní vozy nad 3,5 tuny. Kraje a starostové si tak právem stěžují, že kamiony placené úseky objíždějí, ničí krajské a místní silnice a znepříjemňují život lidem ve stovkách měst a obcí. Výnosy z mýtného jsou navíc zatím primárně určeny na opravy a stavby nových silnic místo toho, aby byly využívány jako motivace k přesunu nákladní do-

pravy na železnici. Vláda by přitom právě přesun nákladů na železnici měla podporovat a přijímat taková opatření, která by vedla k bezpečnější a udržitelnější dopravě.

cíle:

- ▶ **Rozšířit mýtné pro nákladní dopravu** na celou silniční síť a zároveň nastavit výši mýtného poplatku tak, aby se výnosy z mýtného výrazně zvýšily a Česká republika přestala být oblíbenou průjezdní trasou pro transevropské kamiony.
 - ▶ Jednoznačně určit, že **dvě třetiny výnosu z mýtného budou investovány do zvýšení atraktivity ekologicky šetrných způsobů dopravy** (železnice, vozba, logistická centra pro kombinovanou dopravu). Pouze tak budou bezpečnější silnice i dálnice, ubude hluku a výfukových plynů.
 - ▶ **Poměr rozpočtů na železnice a na silnice či dálnice** by měl být alespoň **jedna ku jedné**. Pouze větší investice do modernizace tratí a další infrastruktury zajistí konkurenceschopnou, rychlou a pružnou vlakovou dopravu – a pouze tak na silnicích ubude kamionů a v sousedních obcích bude méně nehod, výfukových plynů a hluku.
 - ▶ Směřovat k **důsledné harmonizaci poplatků** za dopravní cestu a **internalizaci externích nákladů** v dopravě. To cenově zvýhodní dopravu ekologicky a společensky šetrnější.
-

Jasně prioritizovaná výstavba dálnic

Vláda dnes staví dálnice za stovky miliard korun, aniž by se zajímala o jejich účelnost. Budování probíhá podle plánu z roku 1963, který nikdy neprošel kompletní revizí. Nestructurní plánování staveb Ministerstvem dopravy kritizuje Nejvyšší kontrolní úřad, Veřejný ochránce práv i Evropská komise. Jednotlivé projekty dopravních staveb jsou často pořizovány netransparentním způsobem, bez objektivního srovnání vlivů hlavních variant. Vláda tak nejen plýtvá penězi daňových poplatníků, ale také zbytečně prosazuje špatně naplánované, desítky let staré projekty, jež poškodí zdraví desetitisíců lidí v okolních obcích. Stát se musí urychleně naučit posuzovat různé varianty velkých dopravních projektů, aby peníze šly jen do skutečně nejlepších řešení.

cíle:

- ▶ Stanovit na základě **multikriteriální socioekonomické analýzy**, které dopravní projekty jsou pro naši zemi v nejbližších deseti letech potřebné. Na ty pak soustředit zájem, včetně projektové přípravy zohledňující ekologické aspekty.
 - ▶ **Pečlivě hlídat rozpočty staveb a nákladovost různých variant.** V průběhu jedné dekády tak může dojít ve srovnání se stávajícím přístupem k úspoře až stovek miliard korun.
-

Rozvíjet veřejnou dopravu

Veřejná doprava musí být plnohodnotnou alternativou k dopravě automobilové. Nesmí se stát sociální službou pro ty, kteří automobil nemohou z nejrůznějších důvodů používat. Rozpočtové příjmy krajů však v současnosti nejsou nastaveny pro financování regionální dopravy v potřebném rozsahu. Do financování ze strany státu by mělo být vázáno na udržení minimálních standardů četnosti a kvality plošné obsluhy území a povinné návaznosti a společné jízdenky vlaků, autobusů a městské hromadné dopravy v celém kraji.

cíle:

- ▶ **Podporovat kvalitní veřejnou dopravu** ve městech i na venkově. Systém jejího financování je třeba nastavit tak, aby docházelo k rozšiřování (nikoli omezování) nabídky pro cestující. Je třeba podpořit rozvoj cyklistiky a pěší dopravy ve městech.
-

MÉNĚ ODPADU, KVALITNĚJŠÍ RECYKLAČNÍ SLUŽBY

5

Česká ekonomika spotřebuje enormní množství přírodních surovin a je v jejich zpracování velmi málo efektivní. Zároveň dnes dochází k naprosto zbytečnému plýtvání s druhotnými surovinami. Miliony tun druhotných surovin, které by průmysl mohl znovu využít, končí každoročně na skládkách nebo se pálí. Pouze méně než dvacet procent komunálních odpadů se v České republice recykluje – přitom některé evropské země, například Rakousko nebo Německo, recyklují až třikrát více¹⁸. Přístup k nakládání s odpady se v České republice stále pohybuje v bludném kruhu volby mezi skládkováním a spalováním odpadů. Skládkování nebo pálení odpadu přitom znamená plýtvání statisíci tun kvalitních surovin, které musí být znovu vytěženy nebo vyrobeny, což způsobuje další znečištění a spotřebu energie. Skládky a spalovny také zabírají velké plochy v krajině, komplikují život lidem v okolí, případné úniky ze skládek kontaminují okolní zdroje vody. Spalovny produkují směsi více či méně toxického odpadu, zvyšují kontaminaci půdy těžkými kovy, dioxiny, způsobují značné exhalace oxidu uhličitého, jsou drahé a zbytečné.

cíle:

- ▶ Schválit změnu odpadového zákona a nový plán odpadového hospodářství, ve kterých budou stanoveny konkrétní kroky, vedoucí ke **snižování produkce směsného** (nevytříděného) **komunálního odpadu** a jemu podobného odpadu ze živností.
 - ▶ Veřejné prostředky investovat primárně do **předcházení vzniku odpadů**, opakovaného použití a do **zlepšení recyklačních služeb** pro domy a byty.
 - ▶ Umožnit domácnostem třídít hlavní druhy odpadů včetně nejvíce zastoupených **bioodpadů**. Umožnit třídít bioodpad je možné podporou domácího kompostování, obecní kompostárnou nebo sezónním či pravidelným svozem.
 - ▶ **Nezvyšovat pálení** recyklovatelného odpadu, **reformovat poplatky** za skládkování a za těžbu přírodních surovin tak, aby se recyklace vyplatila.
 - ▶ Začít okamžitě práce na **plánu prevence vzniku odpadů**, který bude součástí nového plánu odpadového hospodářství. Určit i dílčí cíle především z hlediska prevence a recyklace v maximálních intervalech 2 roky. Zavést legislativní nástroje vedoucí k předcházení vzniku odpadů (například zákaz či znevýhodnění zdarma rozdáváných plastových nákupních tašek v obchodech).
 - ▶ **Podpořit pilotní projekty** měst a obcí, kterými bude dosaženo stanovených **cílů prevence a recyklace** jako příkladů pro další obce.
 - ▶ Hledat cesty **plošné podpory kompostování** (domácího, komunitního, na úrovni obcí i regionů). Podpořit odbyt kompostu v zemědělství, při rekultivacích, při údržbě zeleně ve městech a obcích.
 - ▶ **Zvýšit odpovědnost výrobců** za jejich výrobky tak, aby vyráběli trvanlivější a snadněji recyklovatelné zboží a nepředávali zbytečné obaly.
-

ČISTĚJŠÍ PROSTŘEDÍ PRO NAŠE LEPŠÍ ZDRAVÍ 6

Čistší ovzduší

Kvalita životního prostředí lidí je významně ovlivňována stavem ovzduší v místě, kde bydlí, kde pracují a kde provádí své další aktivity. Lidé sice mohou ovlivnit kvalitu vzduchu, který dýchají i některými lokálními opatřeními. V důsledku fyzikálních vlastností vzduchu a jeho znečištění má však pro zlepšení jeho kvality větší význam regulace jeho znečišťování, tj. regulace provozovatelů zdrojů znečišťování. To je přitom oblast, kterou za současné právní úpravy veřejnost prakticky není schopna ovlivnit, v případech znečišťování ovzduší provozem na komunikacích dokonce vůbec. A to ani v případech, kdy je do životního prostředí lidí zasahováno nějakým znečišťovatelem v rozporu s právními předpisy a stanovenými limity. Pro zlepšení tohoto stavu je nezbytná změna právní úpravy a následně praxe státních orgánů a samospráv.

cíle:

- » Přijmout nový zákon o ochraně ovzduší, který **zvýší poplatky za znečištění** na míru reálně odražející škody způsobené emisemi vypouštěnými do ovzduší. Zákon musí dále ustavit mechanismus pro stanovování emisních limitů pro jednotlivé zdroje (za splnění podmínky nepřekročení imisí v určitém území), reflektovat po-

zemní komunikace jako významný zdroj znečišťování ovzduší a stanovit podmínky **účasti dotčené veřejnosti** (povolování, stanoviska, zatřídování zdrojů, stanovování limitů i poplatků, zákazy či omezení činností, ukládání sankcí).

- ▶ Podpořit přijetí a implementaci směrnice EU o emisích z průmyslových podniků, která zajistí **důslednou aplikaci nejlepších dostupných technologií** a dodržování limitních hodnot emisí.
- ▶ Eliminovat prašnost i hluk **vysazováním dřevin** (stromů i keřů) podél průmyslových zón a hlavních silničních tahů; zvyšovat podíl funkční zeleně v intravilánech.

Méně hluku

Lékařské i statistické studie dokazují, že hluk má nepříznivý vliv na lidské zdraví. Všeobecně známým účinkem hluku na zdraví je pochopitelně poškození sluchu. Hluk má však poměrně významný vliv také na psychiku jednotlivce a často způsobuje únavu, depresi, rozmrzelost, agresivitu, neochotu, zhoršení paměti, ztrátu pozornosti a celkové snížení výkonnosti. Dlouhodobé vystavování nadměrnému hluku pak způsobuje vysoký krevní tlak, poškození srdce včetně zvýšení rizika infarktu, snížení imunity organismu, chronickou únavu a nespavost. Výzkumy prokázaly, že výskyt civilizačních chorob přímo vzrůstá s hlučností daného prostředí.

Hlukové mapování, které provedlo Ministerstvo zdravotnictví, prokázalo celodenní obtěžování hlukem u více než 240 000 lidí a rušení spánku hlukem u více než 280 000 lidí. Mapování se však týkalo jen omezené části území, celkově se odhaduje, že je hlukem obtěžováno 400 000 až půl milionu občanů. Jako hlavní zdroj hluku byla jednoznačně identifikována silniční doprava. Její příspěvek je více než 95 procent na celkové hlukové zátěži. Doprava železniční se na hlukové zátěži podílí zcela minimálně¹⁹.

cíle:

- ▶ **Změnit možnosti získat výjimku z překračování hlukových limitů** (při staré zátěži u komunikací) tak, aby v budoucnosti již nebyly výjimky vydávány na základě zcela neodůvodněné žádosti a bez stanovení jasných opatření, které povedou ve stanovené lhůtě ke splnění hlukových limitů.

- ▶ **Posílit účast dotčené veřejnosti** v řízeních, které mohou mít vliv na hluk v území, včetně možnosti obyvatel vyjadřovat se ke kategorizaci pozemních komunikací, na niž je přímo vázán hlukový limit.

Spotřební zboží bez toxických chemikálií

V předmětech denní potřeby jako jsou osvěžovače vzduchu, kosmetika, parfémy, nábytek, hračky, oděvy či elektronika jsou často přítomny nebezpečné chemické látky, které se z nich během používání uvolňují, a mohou se pak snadno dostat do lidského těla. Pro snadnější identifikaci rizikových látek, určení míry nebezpečí a následné omezení byla v roce 2007 přijata nová chemická legislativa EU - tzv. REACH. Každá z kandidátských zemí EU se může zasadit o to, aby tato nová pravidla co nejefektivněji chránila zdraví lidí, a to například nominací nebezpečných látek na seznam látek vzbuzujících vážné obavy, které by následně měly projít přísným procesem „autorizace“ s výhledem na jejich zákaz a nahrazování bezpečnějšími alternativami.

cíl:

- ▶ **Prosazovat v Evropské unii důslednou aplikaci REACH.** Zasadit se o to, aby seznam látek vzbuzujících vážné obavy pokryl co možná nejvíce rizikových látek (v současné době je na tomto seznamu jen 15 látek, přičemž nezávislé instituce identifikovaly více než 200 možných chemikálií, které by měly být nahrazeny kvůli ochraně zdraví spotřebitelů). Aktivně navrhopvat toxické látky pro regulaci pomocí nařízení Evropského parlamentu a Komise REACH.
-

Veřejná kontrola znečišťování životního prostředí průmyslovými podniky

Od roku 2005 je pro veřejnost v České republice na internetu dostupný tzv. Integrovaný registr znečišťování. Na jednom místě jsou v něm shromážděné a veřejnosti dostupné údaje o tom, kolik znečišťujících látek ročně vypouští konkrétní průmyslový či zemědělský provoz do životního prostředí. Registr představuje pro řadu lidí jednu z podstatných informací o životním prostředí, ve kterém žijí. Slouží široké veřejnosti, lékařům, složkám záchranného systému, samosprávě, novinářům i nevládním orga-

nizacím. Bohužel se opakovaně setkáváme se snahou konzervativní části chemického průmyslu o omezení registru.

cíl:

- ▶ **Zachovat v Integrovaném registru znečišťování dostupnost informací** o množství nebezpečných látek vypouštěných jednotlivými průmyslovými provozy, včetně informace o jejich přítomnosti v odpadech. Rozšířit škálu sledovaných látek v registru o ty, které jsou aktuální z hlediska ochrany životního prostředí v České republice.
-

Zdravotnické prostředky bez nebezpečných ftalátů

Od ledna 2007 bylo významně omezeno používání nebezpečných ftalátů v měkkých plastových materiálech sloužících k výrobě hraček a předmětů pro péči o děti. Paradoxně u zdravotnických prostředků toto omezení neplatí. Ftaláty plní funkci změkčovadla, které dodává plastovým výrobkům pružnost a ohebnost. Ve zdravotnictví můžeme ftaláty potkat v podobě různých vaků a hadiček, kterými proudí krev, léčivé roztoky, umělá výživa. Bohužel společně s těmito životodárnými tekutinami se do těla často dostávají také škodlivé látky. Naštěstí již na trhu existuje dostatek alternativ bez ftalátů, které jsou využívány v některých nemocnicích v České republice.

cíl:

- ▶ **Omezit používání šesti toxických ftalátů nejen v hračkách pro děti, ale i ve zdravotnických prostředcích.** Nahrazovat zdravotnické prostředky měkčené ftaláty (PVC) šetrnějšími alternativami.
-

ZEMĚDĚLSTVÍ PRO ZDRAVÉ POTRAVINY A VENKOV

7

Průmyslové zemědělství během posledních desítek let uvedlo venkov do krize. V důsledku zintenzivnění výroby ubylo na vesnicích pracovních míst. Zároveň se změnila tvář krajiny, zmizely meze, remízky, louky a meandrující potoky, které bránily povodním i erozi půdy a poskytovaly životní prostor řadě rostlin a živočichů. Vláda České republiky by proto měla spolupracovat s vládami dalších států EU na reformě zemědělských dotací, které by měly podporovat péči o krajinu a oživení venkova. Zároveň by spotřebitelé měli dostat lepší možnost volby, aby si mohli v obchodech snadno vybírat šetrné zboží.

České přírodní podmínky našemu zemědělství nikdy neumožní vyhrát v konkurenci, v níž jediným měřítkem úspěchu bude intenzita výroby. Proto je v našem zájmu, aby evropská politika sázela co nejvíce na oblasti, ve kterých máme naopak relativní náskok: zajištění kvalitních, zdravých potravin (díky naší poměrně nízké spotřebě pesticidů), ekologické hospodaření (patříme k zemím, které nyní vedou evropské žebříčky) a oživení venkova (např. agroturistikou či obnovitelnými zdroji energie).

cíle:

- ▶▶ Prosazovat v EU **reformu zemědělských dotací**. Na základě aktuálních poznatků je třeba změnit systém plateb v rámci agro-environmentálních opatření s využitím faremního plánování, zvýšit flexibilitu dotací a soustředit se zejména na plochy s vysokou ekologickou hodnotou. S ohledem na zajištění hospodárnosti a smysluplnosti využívání finančních zdrojů je nezbytné zajistit kvalitní sledování dopadů jednotlivých titulů v praxi.
 - ▶▶ Usilovat o **fundamentální reformu Společné zemědělské politiky EU**. Je důležité, aby systém plateb byl transparentní a cílený a změnil se z nárokového (automatického) na smluvní. Smlouva stanoví, co zemědělci udělají pro veřejné statky (voda, půda, ovzduší, biologická rozmanitost aj.) a jaké subvence za to dostanou.
 - ▶▶ Důsledně prosazovat uplatňování **zásad správné zemědělské praxe** všemi subjekty podnikajícími v primárním sektoru v oblasti zemědělství.
 - ▶▶ Zformulovat a prosadit takové **podmínky dobrého zemědělského a environmentálního stavu**, které zajistí **účinnou ochranu** biologické rozmanitosti, krajinného rázu, vody a půdy.
 - ▶▶ **Podpořit šetrnější hospodaření v krajině** a budovat její rozmanitou podobu – vznik remízků, mezí a mokřadů. Krajina s velkými plochami polních a lesních monokultur je zranitelná a napomáhá vzniku klimatických extrémů.
 - ▶▶ **Zvýšit podporu ekologických chovů**, faremního plánování a zpracování bioproduktů a drobných farmářů a ekozemědělců.
-

ZDRAVÉ A ODOLNÉ LESY 8

Lesy pokrývající třetinu území našeho státu jsou významným ekostabilizačním prvkem české krajiny. Jsou místem, kam si chodíme odpočinout nebo na výlety. Zadržují vodu, takže tvoří zdroj pro studny či vodárny a omezují povodně. Poskytují domov tisícům druhů rostlin a zvířat. Na prudkých svazích chrání půdu před erozí. Představují zdroj dřeva, a tedy základ ekonomiky mnoha obcí. Ačkoli se množství exhalací způsobujících „kyselé deště“ snížilo, v posledních letech začínají české lesy opět odumírat. Někde usychají rozsáhlé plochy, jinde jen menší části lesních porostů. Příčinou je špatné hospodaření.

Velkou většinu lesních porostů dnes u nás tvoří umělé, převážně smrkové monokultury, které mají silnou oporu v lesním zákoně. Listnaté a smíšené porosty tvořené místními druhy, většinou duby a buky, jsou přitom odolnější vůči škůdcům i výkyvům počasí, lépe zachycují povodně. Stávající lesní zákon také výrazně komplikuje možnosti využívání specifických historických způsobů hospodaření vhodných pro ochranu biodiverzity. Zlepšení stavu lesů tedy závisí především na změnách právních předpisů a na důsledném prosazování jejich požadavků příslušnými úřady, při úzké spolupráci s vlastníky a hospodáři na lesních pozemcích.

Jedním ze základních nástrojů ochrany biodiverzity v lesích je vedle ochrany starých stromů a tlejícího dřeva a speciálních managementů zaměřených na vymírající druhy také ponechání lesů samovolnému vývoji. V České republice je zatím samovolnému vývoji ponecháno pouze 0,85 % lesů. Přitom například Národní strategie ochrany biolo-

gické rozmanitosti v sousedním Německu si klade za cíl dosáhnout 5 % lesů ponechaných na samovývoj do roku 2020. Závazek rozšiřovat podíl lesů ponechaných přírodě obsahuje i český Národní lesnický program, avšak bez kvantifikace.

cíle:

- ▶ Změnit **myslivecký zákon** tak, aby se snížilo poškozování lesů přemnoženou zvěří, aby ohrožené druhy byly vypuštěny ze seznamu zvěře a adepti loveckého lístku se podrobovali psychologickým a zdravotním testům. Myslivecký zákon by neměl hájit zájmy pouze lovecké lobby, naopak by měl zaručit rovné podmínky pro všechny uživatele krajiny.
 - ▶ Reformovat **lesní zákon** tak, aby **zabránil dalšímu hynutí porostů v důsledku špatného hospodaření** – vyžadovat častější výsadbu místních druhů stromů, vyloučit finanční podporu na výsadbu lokálně nepůvodních dřevin, omezit holosečné kácení, povinně ponechávat část stromů k zestárnutí jako zdroj živin, účinně trestat černou těžbu a porušování pravidel udržitelného hospodaření v lesích. Současně omezit další nesystematické zalesňování kvalitních bezlesých biotopů, např. druhově bohatých luk.
 - ▶ České státní lesy by měly přejít na **mezinárodní pravidla šetrné péče Forest Stewardship Council (FSC)**. V praxi by to znamenalo sázet místní druhy stromů, tedy převážně listnaté a smíšené porosty, ponechávat vždy několik stromů na hektar k zestárnutí a zetlení, omezit holosečné kácení či těžbu podél vodních toků.
 - ▶ Připravit nový **zákon o státním podniku Lesy České republiky**, který zajistí **transparentní zadávání zakázek** i prodej dřeva a definuje cíle hospodaření v zájmu zajištění veřejných funkcí lesů a ochrany přírody ve státních lesích v souladu s již schváleným Národním lesnickým programem.
 - ▶ Pokračovat v rozšiřování podílu lesů ponechaných **samovolnému vývoji** s cílem postupně vytvořit základ reprezentativní soustavy větších území tak, aby v roce 2014 tvořila 3 - 5 % našich lesů.
 - ▶ Rozšířit **bezzásahové plochy Národního parku Šumava** na minimálně 30 % jeho území.
-

KRAJINA PRO KAŽDÉHO 9

Krajina patří mezi hodnoty, kterých si Češi na své zemi cení nejvíce. Není pouze místem obživy zemědělců, lesníků nebo provozovatelů turistických služeb. Je i místem, kam každý víkend vyrázejí desetitisíce z nás na výlety, na kole i pěšky. Abychom tak mohli činit i nadále, musí právní předpisy a další pravidla splnit dvě podmínky – těmi jsou šetrný způsob hospodaření v krajině a rovné podmínky pro její udržitelné využívání. Není možné, aby někdo získával exkluzivní právo, zatímco ostatní by byli z využívání krajiny vytlačováni.

Základním dokumentem, který podobu krajiny významně spoluurčuje, je Politika územního rozvoje. Nová Politika územního rozvoje byla vládou schválena v létě loňského roku. Odborníci, nevládní organizace, tisíce občanů, ale i Ministerstvo životního prostředí podrobilo tento dokument ostré kritice. Přesto nebyla řada vad z výsledného dokumentu odstraněna. Schválená verze Politiky územního rozvoje tak přebírá často zastaralé či velmi sporné náměty či koncepce, aniž by zohledňovala aktuální stav vývoje společnosti s důrazem na udržitelnost rozvoje a některé globální hrozby.

cíle:

- ▶ **Přípravit novou Politiku územního rozvoje, která bude skutečně moderním strategickým dokumentem.** Tento dokument by měl vymezovat koridory a plo-

chy dopravy srovnatelně obecným způsobem, věnovat se podmínkám ochrany zemědělského půdního fondu, podmínkám ochrany ovzduší a klimatu a podmínkám ochrany vodních poměrů. Jelikož se jedná o strategický dokument, měla by se Politika územního rozvoje zabývat především příčinami problémů, které dnešní krajina má, ne pouze řešením jejich následků.

- ▶ Sjednotit **agendu územního plánování**, dnes roztržštěnou mezi dvě ministerstva, pod **Ministerstvem životního prostředí**.
- ▶ Změnit **výši odvodů za odnětí půdy ze zemědělského půdního fondu** tak, aby byla chráněna kvalitní zemědělská půda před zastavováním a rovněž byl omezen tzv. urban sprawl – negativní forma suburbanizace, kterou charakterizují nově vzniklé příměstské obytné, komerční i průmyslové celky s nedostatečně vybudovanou veřejnou infrastrukturou.
- ▶ Změnit právní předpisy upravující **územní plánování a stavební řád** tak, aby byla **omezena další výstavba v dosud nezastavěném území** a aby byly **jednoznačně zvýhodněny investice do revitalizací nevyužívaných, zdevastovaných ploch a objektů** („brownfields“).
- ▶ **Zachovat standard ochrany dřevin rostoucích mimo les** jak ve volné krajině, tak na území obcí a měst. V případě povolování kácení je třeba zejména zachovat povolovací princip u stromů většího vzrůstu, zavést povinné posudky na stav dřevin, svěřit kompetence obcím vyššího typu, zavést exaktní systém oceňování dřevin pro účely posouzení jejich významu i pro náhradní výsadby, stanovit povinný systém náhradních výsadeb a finančních odvodů za kácení dřevin mimo les.
- ▶ Upravit právní předpisy a systém dotací tak, aby i Česká republika začala s **důslednou obnovou vodního režimu naší krajiny**, tedy např. tvorbou remízků, tůní, mokřadů a návratem řek do jejich původních koryt. Je třeba podpořit revitalizace toků vedoucí v maximální míře k bezzásahovému režimu, podporovat původní přirozené biotopy. Je třeba vyloučit novou zástavbu v záplavových územních, která vede k povodňovým škodám. Pouze tak se může podařit zajistit dobrou kvalitu podzemních vod a omezit riziko povodní.

OCHRANA VZÁCNÉ ČESKÉ PŘÍRODY A BIODIVERZITY

10

Síť přírodních rezervací, národních parků a dalších chráněných území je budována již od roku 1933. Stát pečuje o klenoty našeho přírodního dědictví včetně rašelinišť a vzácných zbytků pralesů na Šumavě, orchidejových luk v Bílých Karpatech, unikátních Koněpurských a Punkevních jeskyní, posledních lužních lesů a luk podél moravských řek nebo horské tundry na hřebenech Krkonoš. Před komerčními zájmy dřevařských, těžebních a stavebních společností chrání to nejcennější, co se z české přírody uchovalo, pro turisty, místní veřejnost i obce.

Evropská komise v roce 2007 přijala evropsky významné lokality navržené Českou republikou za součást tzv. evropského seznamu. České republice byla také uložena povinnost doplnit další evropsky významné lokality pro některé druhy a typy přírodních stanovišť. Od roku 2007 běží šestiletá lhůta, během níž je nutné lokality zařazené na tzv. evropský seznam vyhlásit za zvláště chráněná území nebo je chránit smluvně. Účinná ochrana lokalit však bude možná jen za předpokladu okamžitého zahájení potřebné péče a sledování stavu významných přírodních fenoménů z hlediska jejich ochrany.

cíle:

- ▶▶ **Urychleně dokončit vyhlásování národního seznamu lokalit evropské soustavy Natura 2000** a zajistit zařazení lokalit vyškrtnutých z jiných než odborných důvodů. Do roku 2013 vyhlásit za zvláště chráněná území nebo smluvně chránit všechny evropsky významné lokality zařazené Evropskou komisí na evropský seznam v roce 2007. Do roku 2015 pak obdobně ochránit významné lokality doplněné pro pannonickou oblast a do roku 2016 evropsky významné lokality doplněné pro kontinentální oblast.
 - ▶▶ Pro již vyhlášené lokality zajistit **patřičnou zákonnou ochranu bez zbytečných prodlev a zajistit dodržování odborně zpracovaných plánů**. Zajistit dostatečné financování péče o všechna zvláště chráněná území a lokality ohrožených druhů (zejména u lokalit postižených zarůstáním díky absenci hospodaření) a proplácet kompenzace vlastníkům a hospodařícím subjektům.
-

ŠETRNÁ TĚŽBA NEROSTNÝCH SUROVIN

11

Těžba stavebního kamene, štěrkopísku a vápence těžce poškozují České středohoří, Český kras a další unikátní chráněné krajinné oblasti. Okolní obce zamožuje prachem a hlukem. Přitom je často zbytečná. Dobývání ve velkolomech by v mnoha případech mohlo nahradit využití odpadu. Na skládkách v současnosti zbytečně končí množství materiálu, které činí více než dvojnásobek veškeré produkce kamene v celém Českém středohoří. Platná právní úprava však v současnosti firmy nemotivuje k preferenci recyklace.

Další velmi důležitou otázkou je způsob obnovy ploch narušených těžbou nerostných surovin. Dosud jsou preferované tzv. technické rekultivace. Přírodě blízká obnova je přitom šetrnější a levnější možností. Zahrnuje spontánní sukcesí (samovolný vývoj bez zásahů člověka), řízenou sukcesí (mírné zásahy člověka, např. dosazení listnáčů, odstranění invazních druhů apod.) či zásahy ve prospěch chráněných a ohrožených druhů.

cíle:

- ▶ **Reformovat poplatky** z těžby stavebních surovin tak, aby účinně **motivovaly k recyklaci a efektivnímu využívání materiálů**.
- ▶ Prosadit **dvacetiprocentní podíl přírodě blízké obnovy** a ustanovit ji jako rovnocennou alternativu k doposud převažujícím technickým rekultivacím. Potenciál pro spontánní sukcesí je téměř stoprocentní, takže požadavek zanechat pětinu rozlohy samovolnému vývoji se jeví jako vhodný kompromis, který nijak nenaruší plnění dalších funkcí nově vznikající krajiny.
- ▶ Umožnit **účast dotčené veřejnosti** při vyhlásování **chráněných ložiskových území**.

12 | OTEVŘENÁ VĚDA A VÝZKUM

Věda hraje ve společnosti několik klíčových rolí. V poslední době se stále více zdůrazňuje její přínos pro ekonomický rozvoj, což je směr, kterým se ubírá i probíhající reforma výzkumu, vývoje a inovací. Vědní politika a především financování vědy z veřejných zdrojů ale musí brát v potaz více cílů než jen ekonomický rozvoj. Patří mezi ně (a) zvyšování kvality života jednotlivců a skupin obyvatel a kapacity společnosti řešit zásadní problémy (klimatická změna, sociální vyloučení apod.) prostřednictvím tvorby sociálních, environmentálních a kulturních hodnot, které nelze vždy finančně vyčíslit, případně to není žádoucí, (b) nezávislá veřejná expertiza, (c) porozumění světu a naší situaci a roli v něm, vytváření znalostí, které nemají jiné praktické užití než rozšiřování našeho porozumění světu a společnosti.

Ekonomický přístup k vědě a výzkumu převládá i v západoevropských zemích a v politice EU. Není však přístupem jediným. Bývá doplněn druhým přístupem, který klade důraz na širší pojetí inovací a zapojení širokého spektra aktérů do vytváření, definování a tvůrčího užívání znalostí a inovací. Stejně jako v jiných oblastech politiky i v případě vědní politiky je potřeba zahrnout do okruhu jejich aktérů také veřejnost. Je potřeba, aby se věda otevřela, postupně a na mnoha místech, oboustrannému dialogu s občany, aby usilovala o skutečné vyrovnání se s námitkami veřejnosti a aby se občané a jejich sdružení zapojili do znalostních a inovačních procesů.

cíle:

- ▶ Věnovat pozornost **vývoji indikátorů, které zohlední i jiné než ekonomické přínosy aplikované vědy a výzkumu**, věnovat pozornost a podporu také takovým režimům ochrany duševního vlastnictví, které napomáhají oběhu a široké dostupnosti poznatků, nikoli jen jejich omezování.
 - ▶ **Pojímat občanský sektor jako legitimního aktéra znalostního a inovačního procesu**, spolupráci akademického a neziskového sektoru podpořit konkrétními opatřeními, vytvořit praktické mechanismy, prostřednictvím kterých se bude moci občanská sféra podílet na diskuzi o prioritách výzkumu a na jejich stanovování, např. zastoupením v Technologické agentuře, prostřednictvím konzultačních procedur se širší zainteresovanou veřejností či prostřednictvím zastoupení nevládního sektoru ve vládním koordinačním orgánu pro vědu a výzkum (toho času Rada pro výzkum, vývoj a inovace).
 - ▶ V **národní politice vědy a výzkumu tematizovat vedle přínosů vědecké praxe i její možná rizika** a hledat systémové mechanismy, jak tato rizika identifikovat, zvládat a v ideálním případě jim předcházet.
 - ▶ **Soustředit vědu a výzkum také na oblast sociální změny v kontextu současné environmentální a ekonomické krize**. Výzkum by se měl soustředit na systémové změny a měl by mít interdisciplinární a participativní povahu.
 - ▶ **Vytvořit dlouhodobou a srozumitelnou koncepci financování veřejných výzkumných institucí**. Výzkum a vývoj, který je využíván v soukromém průmyslovém sektoru státem podporovat především nepřímo (např. daňovými úlevami v případě investic soukromých firem do výzkumu).
-

POZNÁMKY

- 1) *Jaké hodnoty jsou pro nás důležité? Tisková zpráva CVVM – Sociologický ústav AV ČR, 11. 6. 2008, dostupné na http://www.cvvm.cas.cz/upl/zpravy/100799s_ov80611.pdf*
- 2) *Special EUROBAROMETER 295, Attitudes of European citizens towards the environment, 2008, dostupné na http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_295_en.pdf*
- 3) *Special EUROBAROMETER 300, Europeans' attitudes towards climate change, 2008, dostupné na http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_300_full_en.pdf*
- 4) *Special EUROBAROMETER 295, Attitudes of European citizens towards the environment, 2008, dostupné na http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_295_en.pdf*
- 5) *Special EUROBAROMETER 295, Attitudes of European citizens towards the environment, 2008, dostupné na http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_295_en.pdf*
- 6) *Zpráva o životním prostředí České republiky v roce 2007, MŽP*
- 7) *Zpráva o životním prostředí České republiky v roce 2008, MŽP*
- 8) *Zpráva o životním prostředí České republiky v roce 2008, MŽP*
- 9) *Studie možnosti úspor energie v českém průmyslu, závěrečná zpráva, zpracovatel Ekowatt, 2008, dostupné na http://www.hnutiduha.cz/publikace/moznosti_efektivnosti_prumysl.pdf,*
- 10) *Studie možností úspor energie v českém průmyslu, závěrečná zpráva, zpracovatel Ekowatt, 2008, dostupné na http://www.hnutiduha.cz/publikace/moznosti_efektivnosti_prumysl.pdf,*
- 11) *Studie možností úspor energie v českém průmyslu, závěrečná zpráva, zpracovatel Ekowatt, 2008, dostupné na http://www.hnutiduha.cz/publikace/moznosti_efektivnosti_prumysl.pdf,*
- 12) *World Resources Institute 2005, dostupné na <http://earthtrends.wri.org/>*
- 13) *Centrální registr vozidel*
- 14) *Akční plán zdraví a životního prostředí České republiky, Ministerstvo zdravotnictví, 1998*
- 15) *Politika dálkové přepravy zboží, její ekonomické souvislosti, ekologické důsledky a možná řešení, Zelený kruh, 2006, dostupné na <http://www.zelenykruh.cz/cz/edice-apel/>*
- 16) *Politika dálkové přepravy zboží, její ekonomické souvislosti, ekologické důsledky a možná řešení, Zelený kruh, 2006, dostupné na <http://www.zelenykruh.cz/cz/edice-apel/>*
- 17) *Výroční zpráva o činnosti a účetní závěrka Státního fondu dopravní infrastruktury za rok 2008, dostupné na http://www.sfdi.cz/CZ/pdf/2009_vz-2008.pdf*
- 18) *Vyhodnocení Plánu odpadového hospodářství ČR za rok 2005, Ministerstvo životního prostředí, Praha 2006, Department for Environment, Food and Rural Affairs: e-Digest of Environmental Statistics, www.defra.gov.uk/environment/statistics/waste/kf/wrkf08.htm, 15.1.2006*
- 19) *Analýza výsledků strategických hlukových map, JUDr. Michal Bernard, Ekologický právní servis, 2008, dostupné na <http://hluk.eps.cz/index.php?section=hluk>*
- 20) *Tomáš Vrška, Libor Hort, Dušan Adam: Samovolný vývoj lesa, kolik a proč? VÚKOZ, v.v.i. – oddělení ekologie lesa Brno, http://www.pralesy.cz/publik_syst2/files/prednaska_9b.pdf*

Zelený kruh

Zelený kruh je asociací ekologických nevládních organizací. Byl založen v listopadu 1989 původně jako volné sdružení ekologických aktivit. V současné době sdružuje Zelený kruh téměř třicet nejvýznamnějších ekologických organizací z celé České republiky. Od roku 2002 zajišťuje Zelený kruh také organizační zázemí pro oborovou platformu environmentálních NNO, která je tvořena jak členy Zeleného kruhu, tak dalšími 60 organizacemi. Členství v platformě není vázáno členskými příspěvky, platforma má podobu otevřené informační sítě. Zelený kruh usiluje o rozvoj občanské společnosti, aktivní zapojování veřejnosti do tvorby a implementace politiky životního prostředí a posilování spolupráce mezi ekologickými nevládními organizacemi. Zaměřuje se přitom především na legislativní a informační činnost.

Nadace

OPEN SOCIETY FUND PRAHA

Nadace Open Society Fund Praha

Nadace Open Society Fund Praha působí v České republice od roku 1992 jako součást mezinárodní sítě nadací založené a podporované americkým finančníkem a filantropem Georgem Sorošem. Během svého působení vynaložila již více než 1 miliardu korun (rozdělenou do zhruba 9.000 grantů) na podporu aktivit usilujících o rozvoj otevřené společnosti a demokracie. Programy nadace jsou zaměřeny především na posílení role práva, rozvoj občanského sektoru, lidská práva, veřejné zdraví, vzdělávání a mezinárodní spolupráci. Rovněž jsou podporovány organizace zaměřené na boj proti korupci, posilování transparentnosti veřejné správy, obhajobu veřejného zájmu a usilující o rovné příležitosti pro ženy a muže a zvyšování politické participace žen.

Co občané očekávají od politických stran?

PŘÍRUČKA ÚSPĚŠNÉHO POLITIKA

Praha, leden 2010

Vydal Zelený kruh, asociace ekologických organizací

Lublaňská 18, Praha 2, tel.: 222 517 143

e-mail: kancelar@zelenykruh.cz

www.zelenykruh.cz

Vydání publikace bylo podpořeno
Nadací Open Society Fund Praha
v rámci programu Posilování role práva.

ISBN: 978-80-903968-9-0

